

РЕЦЕНЗІЇ

НАУКОВО-ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА ГРИГОРІЯ ЛЕВЧЕНКА

Творчий доробок заслуженого діяча мистецтв України, професора Григорія Левченка (1933–2022) складають біля 400 праць: колективні монографії, навчальні посібники та програми, репертуарні збірники, наукові статті, збірники матеріалів конференцій, концертні програми й афіші, музичні твори, аудіо- та відеозаписи та ін.

Г. Левченко є науковим / головним редактором, автором передмов і висновків, окремих розділів двох колективних моно-графій «Кафедра музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: ретроспективний аналіз» (два видання – 2014, 2020 рр.), «Змістовий складник формальної професійної освіти вчителів музичного мистецтва (I освітній рівень)» (2020 р.). У першій монографії професор вирізняв періоди становлення музично-педагогічної освіти в ПНПУ імені В. Г. Короленка впродовж століття (1920–2020 рр.). У другій – на підґрунті визначення теоретичних основ професійної освіти педагогів-музикантів учений систематизував її зміст (музично-теоретична, музично-виконавська, методична та практична підготовка).

Г. Левченко спільно з П. Лиманським і Є. Тяглом був автором першого на кафедрі музики навчального посібника «Хорове диригування (I частина)» (1995), який базовано на узгодженні світової, вітчизняної, регіональної та народної

музичної спадщини. Згодом він оприлюднив біля десяти навчальних посібників із хорового класу, хорового диригування та теорії музики: «Сольфеджіо на основі народних пісень Полтавщини» (два видання – 2001 та 2018 pp), «Стоїть гора високая» (2003 р.), «Народні пісні Полтавщини» (2006), «Розмай вуличних передирок» (2015 р.), «Козацька слава» (2022 р.) та ін. Кожен посібник апробовано автором на власному мистецько-педагогічному досвіді, містить методичну частину, інформацію про музичні твори та їх авторів, багатий нотний матеріал, опрацьований митцем.

Своєю оригінальністю та новаторством вирізняється укладений Г. Левченком навчальний посібник «Сольфеджіо на основі народних пісень Полтавщини». Педагог продовжив музично-теоретичну традицію М. Леонтовича; оприлюднив першу в Україні навчальну книгу із сольфеджіо на основі регіонального фольклорного матеріалу. Окрім того, це перше солідне за обсягом (120 творів) зібрання народних пісень Полтавщини, з-поміж них є твори, зібрані/записані Г. Левченком: весільні пісні («Вітер дуба та й вихитує», «Де бояри забарилися», «Заплітала мене дядина», «Летів ярон-сад», «Пусти, свате, в хату», «На городі буряки», «Тобі, мати, не журитися», «Ой казала Галиночка», «Ой сонечко, сонечко все вгору йде», «Ой як ми по селу ходили»); ліричні («Ой матінко вутко», «Ой у лісі під дубком»); родинно-побутові («Виряджала мати сина у солдати», «Ой давно, давно в матінки була», «Ой дуб на березу»); жартівливі («Василечки», «Чорбівські підківки»). Посібник доповнюється виваженими примітками – паспортизацією всіх 120 пісень і довідками про фольклористів. Він наближений до програмових

вимог із сольфеджіо як навчальної дисципліни, а також придатний для використання на уроках гармонії, народної музичної творчості, історії української музики.

Навчальні посібники митця доповнюють репертуарні збірники: «На козака пригодонька» (1998 р.), «Червона калина – полтавська земля» (2000 р.), «Пісенні крила Полтавщини» (2005 р.), «Земле рідна моя» (два видання 2005, 2008 роки із змінами та доповненнями), «Ой у лузі та ще й при березі» (2006 р.), «Ой у лузі червона калина» (2011 р.) та ін.

У посібниках і збірниках представлено музично-творчий доробок Г. Левченка (обробки, аранжування, перекладення), зокрема авторські пісні: «Балада про синів» (музика Г. Левченка та О. Чухрая, сл. Л. Вернигори), «Буду милого ждуть», «Земле рідна моя» на слова М. Бойко, «Од села до села» на вірші Т. Шевченка, «Посіяла василечків» і «Ой гай, мати, гай» на народні слова; «Гільце» і «Червона калина – Полтавська земля» – на власні слова та багато інших.

Жанр хорової обробки народної пісні є основним у творчості Г. Левченка. Спираючись на композиційно-технічні досягнення своїх відомих попередників, він створив низку чудових музичних перлин: «Весілля», віночок українських народних пісень «На вечірці», «В кінці греблі шумлять верби», «Гай зелененький», «Ішли воли із діброви», «Їхав козак за Дунай», «Коло млина, коло броду», «Не плач, Рахіле», «Ой за гаєм зелененьким», «Ой під вишнею», «Ой у лузі зозуля кувала», «Павленківські гуляння», «Та нема гірш нікому», «Тікай, тікай, бо заріжу» та ін. Репертуар українських народних хорів збагатять складні вокально-хорові твори крупної форми – лірико-драматична поема «На козака пригодонька», «Народна симфонія», «Українська фантазія», – які репрезентують оригінальні жанри на фольклорній основі, започатковані Г. Левченком.

У музично-творчій спадщині митця привертає увагу перекладення Концерту для фортепіано з оркестром c-moll С. А. Шевченка – вченого, педагога, композитора, викладача Г. Левченка в Полтавському музичному училищі імені М. В. Лисенка (нині – Полтавський фаховий коледж мистецтв імені

М. В. Лисенка). У хорovій версії Концерту для фортепіано з оркестром С. А. Шевченка (оприлюднено окремим виданням 2002 р.) відбувається діалог між дуєтом солісток, хором, фортепіано та народним оркестром (оркестровку повністю підготував Григорій Семенович, адже в архіві зберігається лише клавір). Незважаючи на те, що професор скромно назвав твір «хоровою версією», ми вважаємо, що митець створив новий жанр – Концерт для українського народного хору, оркестру народних інструментів та фортепіано. Концерт побудовано на темі популярної та актуальної для нашої трагічної історико-політичної доби української народної пісні «Ой у лузі червона калина».

У художньо-методичних нарисах «Спогади, погляди, роздуми, поради» (2007 р.) Г. Левченко ділиться з майбутніми фахівцями методикою роботи з українським народним хором, бо переконаний, що в більшості українців «генетично закладена любов до народного мистецтва, розуміння краси і величі народної пісні» (с. 15). Незважаючи на свою закоханість і самовіддану вірність українській пісні, педагог починає книгу з розділу «Рідна мова» і закликає: «Українська мова – національне багатство і загальнонародний скарб... Живемо ми в такій чудовій країні, і всі повинні бути її гідними громадянами – Українцями з великої літери!» (с. 5, 7). У нарисах педагог-хормейстер ділиться своїми спостереженнями щодо сучасної інтерпретації національного музичного фольклору, яка нерідко спотворює зміст, сенс і народні образи пісні; аналізує манери співу і доводить, що народний хор має співати і народною, і академічною манерами; навчає майбутніх керівників принципів добору репертуару, методиці та оригінальних прийомів роботи з колективом і солістами; осмислює власні помилки та застерігає майбутніх фахівців від їх повторення; переконує у винятковій ролі керівника, який має в усьому бути прикладом для своїх вихованців.

У нарисах, наукових статтях, матеріалах конференцій, інтерв'ю Г. Левченко розкриває принципи та засадничі положення професійної освіти, виховання та розвитку майбутнього вчителя незалежно від його спеціальності:

а) провідним у підготовці майбутнього вчителя є національно-патріотичне виховання, важливе підґрунтя якого – українська мова, національна культура, українська народна пісня («Досвід роботи самодіяльного українського народного хору “Калина”», 1987 р.; «Теоретичні основи формування національної культури громадянина незалежної України», 1993 р.);

б) народна пісня є й потужним джерелом для засвоєння узвичаєних у народі морально-етичних норм поведінки;

в) духовність майбутніх учителів визначається ставленням до рідного краю, його звичаїв і традицій, його культури;

г) учитель-професіонал може вважатися досконалим лише тоді, коли він має високий рівень художньо-естетичного розвитку та трудової вихованості;

д) у вищому педагогічному закладі кожен майбутній учитель має здобути неформальну мистецьку освіту («Перебудова естетичного виховання студентів педагогічних навчальних закладів», 1999 р.).

Численні концертні програми й афіші виступів хорових колективів під орудою Г. Левченка (біля 200 назв) доцільно використовувати як дидактичний матеріал на заняттях із режисерських дисциплін, методики організації мистецьких заходів, а

також на інших освітніх компонентах програми підготовки педагогічних працівників дошкільної, початкової, мистецької, позашкільної освіти.

Серед творчих здобутків педагога варто відзначити видання 20 компакт-дисків із записами репертуару українського народного хору «Калина», зокрема за кордоном: Франція (1993, 1995 рр.); Австрія (2000, 2006 рр.); Швейцарія (2000, 2010 рр.); Бельгія (2003 р.). У далекому 1987 р. вийшов вініловий диск-гігант «Барви Полтавщини», записаний фірмою звукозапису «Мелодія».

Творчість професора Г. Левченка та українського народного хору «Калина» висвітлюють короткометражний кінофільм із серії «І хліб, і пісня» студії Укртелефільм; швейцарський кінофільм (Лозанна, 1995 р.), відеофільм за матеріалами концертів українського хору в Швейцарії (Швейцарія, 2010 р.); документальний кінофільм «Чарівна паличка» (Швейцарія, 2013 р.), численні репортажі, відеозаписи концертів на «UA: Полтава» Полтавської філії Національної суспільної телерадіокомпанії України. Аудіо- та відеоматеріали стануть у пригоді на заняттях/уроках з історії України, історії української музики/культури, народознавства, краєзнавства, музичного фольклору та ін. До слова, у Європі компакт-диски застосовують для музичного оформлення театральних вистав і мистецьких заходів, записи часто звучать у телевізійних програмах.

Отже, науково-творча спадщина професора Григорія Левченка відома в Західній Європі та на Полтавщині, потребує більшого поширення в інших регіонах України. Її впровадження в педагогічну практику сприятиме формуванню у здобувачів середньої, передвищої та вищої освіти загальних і фахових компетентностей, художньо-мистецької та особистісної культури, національної свідомості та ідентичності, утвердженню національних цінностей і національної ідеї.

Юлія Комишан